

НОВАТА ПРАВНА РАМКА ЗА ОЦЕНКА НА СЪОТВЕТСТВИЕТО С КОНКУРЕНТНОТО ПРАВО НА СПОРАЗУМЕНИЯ МЕЖДУ КОНКУРЕНТИ

Боряна Шотекова, Старши правен консултант

Анна-Мария Спасова, Старши правен консултант

Договорът за функциониране на ЕС, както и Законът за защита на конкуренцията, съдържат обща забрана за споразумения, съгласувани практики и решения, които имат за цел или резултат ограничаване на конкуренцията, както и възможност за индивидуално и групово освобождаване от забраната при определени условия.

Всяко предприятие носи отговорност за съответствието на поведението си с правото на конкуренцията, като всяко нарушение може да доведе до сериозни по размер санкции – до 10 % от оборота за предходната финансова година. В много случаи оценката за съответствието е сложна, несигурна, а и рискована. С цел опростяване на административния контрол е създаден механизмът за т. нар. „групово освобождаване“ на определени категории споразумения чрез регламенти на Европейската комисия. В общия случай груповото освобождаване се прилага, ако пазарните дялове на участниците са под определен праг и в споразумението не фигурират т. нар. „твърди ограничения“ (напр. определяне на цени).

На 1 юли 2023 г. влязоха в сила нови преработени регламенти на Европейската Комисия за групово освобождаване на хоризонтални споразумения за научноизследователска и развойна дейност № 2023/ 1066 и за специализация № 2023/ 1067. Регламентите ще действат за период от 12 години. Предвиден е двугодишен преходен период, по време на който споразумения, които не отговарят на условията на новите регламенти, но попадат в обхвата на старите, ще останат групово освободени. Очаква се през месец юли да влязат в сила и нови Насоки за оценка на хоризонтални споразумения, които подпомагат бизнеса при анализа на най-често срещаните форми на сътрудничество между конкуренти.

Новата правна рамка е по-структурирана и подробна, и съответно по-лесна за прилагане. Адаптирана е към актуалната съдебна практика и съобразена с дигитализацията и целите за устойчиво развитие.

I. Новият регламент за групово освобождаване на хоризонтални споразумения за научноизследователска и развойна дейност предвижда следните изменения:

- въведени са нови разпоредби относно правомощията на ЕК и националните органи за защита на конкуренцията да оттеглят груповото освобождаване в определени случаи, например когато споразумението може да наруши конкуренцията при иновациите;
- предвидени са разпоредби, които целят повишаване на яснотата и гъвкавостта при изчисляването на пазарните дялове на страните по споразумението;

- опростяват се правилата относно т. нар. гратисен период, в който груповото освобождаване продължава да се прилага, ако в последващ момент пазарните дялове на страните се увеличат над необходимия праг за освобождаване (периодът ще бъде две години);
- изяснява се, че страните по споразумение, които не се конкурират на пазарите за съществуващи продукти или технологии, могат въпреки това да бъдат квалифицирани като конкуренти в областта на иновациите.

II. Новият регламент за групово освобождаване на споразумения за специализация предвижда следните изменения:

- въведени са нови дефиниции и е изяснена формулировката на съществуващите, включително чрез разширяване на определението за „споразумение за едностранна специализация“, така че то да обхваща споразумения, които включват повече от две страни;
- аналогично на измененията в регламента относно научноизследователската и развойната дейност са въведени разпоредби относно правомощията на компетентните органи да оттеглят груповото освобождаване и относно изчисляването на пазарните дялове на страните и гратисния период на прилагане на регламента.

III. В новите Насоки са предвидени следните общи изменения:

- разширен е обхватът им, така че изрично да обхваща споразумения за сътрудничество, чиито предмет са технологии (не само продукти и услуги);
- добавени са специални раздели с разяснения относно прилагането на преработените регламенти за групово освобождаване, като се отделя специално внимание на споразуменията, които имат за предмет ранни усилия за иновация;
- предвидено е при анализа на комбинирано споразумение за сътрудничество да се прилагат правилата, относими към т. нар. „гравитационен център“ на споразумението;
- детайлно са описани изключенията, които попадат извън обхвата на забраната (споразумения, които не засягат значително търговията между държавите членки и споразуменията *de minimis*).

Насоките са допълнени относно следните категории споразумения:

- **споразумения за съвместно закупуване и съвместно преговаряне на условия за закупуване**, като е разяснена разликата между тези споразумения и забранените картели за закупуване; изяснено е приложението на Насоките по отношение на споразумения, които включват и допълнителни дейности като напр. съвместен транспорт, както и по отношение на така наречените *retail alliances*, чрез които закупените стоки се препродават на дребно; подробно се разглеждат обстоятелствата, при които споразумение за съвместно закупуване може да породи вреда нагоре по веригата - на нивото на доставчиците, а оттам, да окаже негативно влияние върху потребителите;

- **споразуменията за търгуване (продажба, дистрибуция, реклама и др.),** като са разяснени основните рискове за ограничаване на изходния продукт на сътрудничеството, както и определянето на засегнатите пазари (т. нар. *spillover markets*) и анализа на ефектите от тези споразумения;

- **споразуменията за използване на стандартни договорни условия,** като тези споразумения са отделени от споразуменията за стандартизация, при които са направени по-скоро уточняващи изменения. Изрично е посочено, че при определени обстоятелства ограничаването на отделни предприятия да участват при разработването на даден стандарт може и да не ограничава конкуренцията. Също така участниците в разработването на стандарта трябва да разкрият всяко право на интелектуална собственост, което може да бъде съществено за прилагането му. Целта е да се позволи на бизнеса да направи информиран избор на технологията, която да бъде включена в стандарта и да се постигне ефективен достъп до него.

Дългоочаквани и от много голямо практическо значение за бизнеса са допълненията в **насоките при обмен на информация между конкуренти.** Включен е обменът на дигитално съдържание и данни. Разширена е дефиницията на обмен на информация, за да обхване и обмен на сурови данни (за които е необходима последваща обработка). Изрично посочен е непрекият обмен на чувствителна информация, като например през онлайн платформа или споделен алгоритъм. Подробно са развити концепциите за публична информация, обобщеност и актуалност на информацията. Вместо досегашния механизъм на т. нар. „защитена област“ (*safe harbor*) на предприятията са представени нови възможности за избягване на нарушения. Освен познатото „публичното разграничаване“, подобна възможност са и така нар. „чисти екипи“ или доверени лице, които да отговарят за получаване и обработване на данните. Съществено улеснение е въвеждането на нови примери, схема за самооценка и таблица, показваща по структуриран начин възможността за ангажиране на отговорността при определени форми на обмен на информация.

Абсолютна новост са насоките при анализа на:

- **тръжни консорциуми (*bidding consortia*)** като тази форма на сътрудничество за подаване на общи оферти изрично е разграничена от „тръжната манипулация“, която се определя като картел за манипулиране на обществени поръчки;

- **споразуменията за устойчивост,** които имат за предмет постигането на устойчиви цели в контекста за устойчиво развитие на ООН. Насоките дават конкретни примери за споразумения за устойчивост, които попадат извън забраната, т.е. в “защитена област“, като напр. споразумения, които не засягат икономическата дейност на предприятията, а само вътрешната им корпоративна култура (напр. премахване на всички пластмасови продукти за еднократна употреба) или споразумения за създаването на обща база данни на доставчици, които имат (не)устойчива верига на стойността или (не) устойчив процес на производство. Насоките предвиждат и “мека защитена област“ за споразуменията за устойчива стандартизация, които отговарят на определени условия.